

2014:57

Bondrumsgården 2014

Antikvarisk medverkan, 2014

Jimmy Juhlin Alftberg

Regionmuseet
Kristianstad
Landsantikvarien i Skåne

Rapport 2014:57

Bondrumsgården 2014

Antikvarisk medverkan, 2014
Fågeltofta socken, 1043
Tomelilla Kommun
Skåne län

Jimmy Juhlin Alftberg

Regionmuseet Kristianstad Landsantikvarien i Skåne

Kristianstad
Box 134, Stora Torg
291 22 Kristianstad
Tel 044 – 13 58 00 vx, Fax 044 – 21 49 02

Lund
Box 153, St Larsomr. Byggnad 10
221 00 Lund
Tel 046 – 15 97 80 vx, Fax 046 – 15 80 39

www.regionmuseet.se

© 2014 Regionmuseet Kristianstad / Landsantikvarien i Skåne
Rapport 2014:57

Omslagsfoto: Östra längan, östra takfallet under arbetet.
Foto: Fig. 6–8 Claes Johnsson, övriga Jimmy Juhlin Alftberg.
Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriverket, Gävle. Dnr 507-99-502.

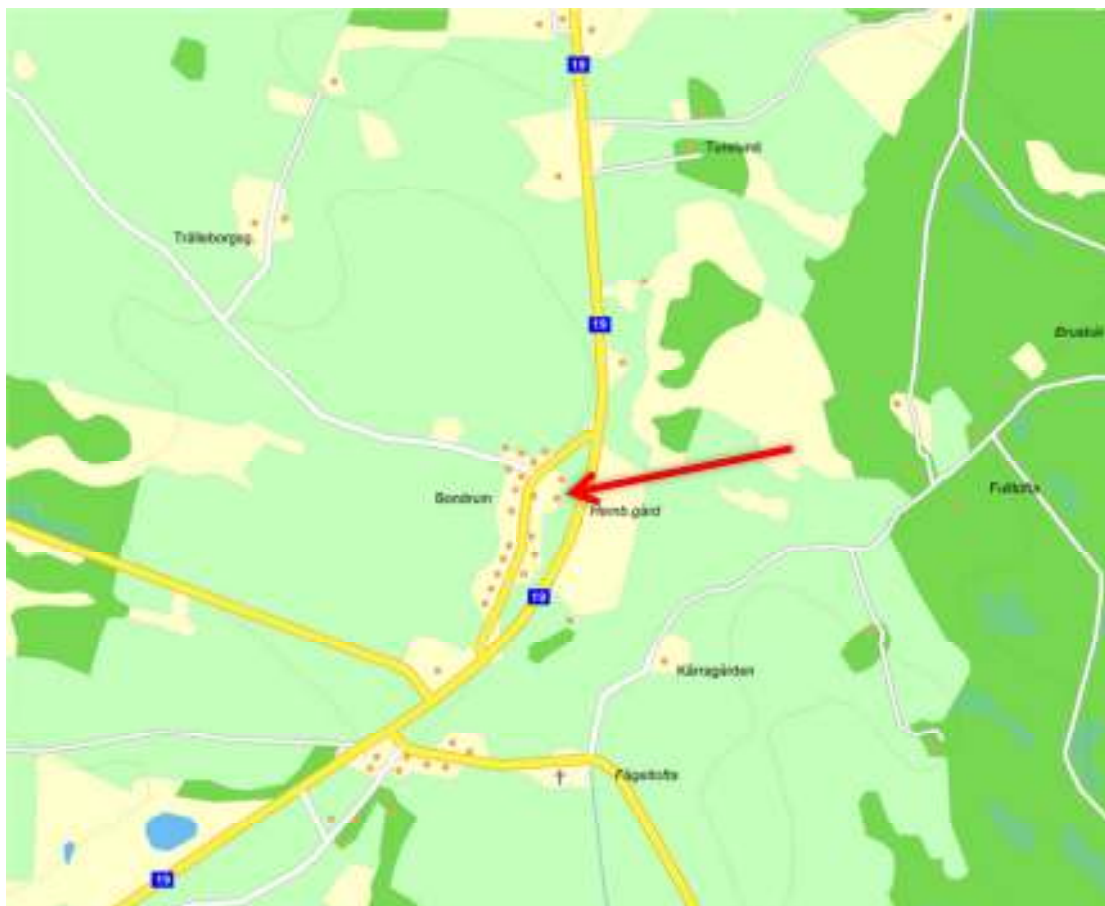
Bondrumsgården 2014

Innehåll

Sammanfattning av utförda åtgärder	5
Administrativa uppgifter	5
Byggnadshistorik med relevans för arbetet	5
Skyddsföreskrifter enligt KML	5
Utförda arbeten	6
Södra länkan	6
Östra länkan	6
Västra länkan	8
Gårdsplanen	9
Avvikelser från handlingarna	9
Kulturhistorisk bedömning av utförda arbeten	12
Iakttagelser under arbetet	12
Övriga handlingar med relevans för arbetet	12

Tomelilla Kommun, Bondrumsgården ungefärligt markerad.

Del av Fägeltofta socken, Bondrumsgården markerad.

Sammanfattning av utförda åtgärder

Under årets arbeten har två takstin täckts om på östra längan, en vattbräda monterats på västra längan, stolpen till brönnljongen (brunnssvängeln) monterats samt några fackfyllningar lagats och vittats. En vård- och underhållsplan, samt en sektionsritning av ”mansedet” (ladugården), har därutöver upprättats av Knadriks kulturbygg AB. (Dessa bägge åtgärder, som redovisas separat till beställaren och Länsstyrelsen av utföraren, ligger utanför den antikvariska medverkan – men inom Länsstyrelsens bidragsbeslut).

Administrativa uppgifter

Objekt	Bondrumsgården, Bondrum 13:19
Socken	Fågeltofta socken, 1043
Kommun	Tomelilla
Arbetshandlingar	Knadriks Kulturbygg AB, 2011-10-14
Länsstyrelsens diarienummer	434-19775-11
Regionmuseets diarienummer	K12.20-38-12, 1043
Byggherre/beställare	Albo Härad's Hembygdsförening
Entreprenör	Knadriks Kulturbygg AB, Kristianstad
Antikvarisk medverkan	Regionmuseet Kristianstad/Landsantikvarien i Skåne genom Jimmy Juhlin Alftberg
Byggnadstid	Sommaren och hösten 2014
Slutbesiktning	13 november 2014
Bidrag till kulturmiljövård	217 238:- inkl. moms (90% av de kulturhistoriskt motiverade kostnaderna)
Rapport granskad av	Anna Rabow

Byggnadshistorik med relevans för arbetet

Bondrumsgården byggnadsminnesförklarades 1963. Dess äldsta delar härstammar från 1801, men merparten är byggd på 1820- och 30-talen då den återuppfördes efter en ödeläggande brand. Gården underhålls och restaureras kontinuerligt och årets arbeten är den tredje och sista inom en bemyndiganderam på 3 år, som Länsstyrelsen i Skåne beviljade 2012 (se även Regionmuseets rapporter 2012:31 och 2013:35).

Skyddsföreskrifter enligt KML

Bondrumsgården skyddas sedan 1963 som byggnadsminne enligt 3 kap Kulturmiljölagen. Såväl exteriör som interiör ingår i skyddet.

Fig. 1. Södra längans port, fackfyllningarna efter arbetet.

Utförda arbeten

Södra längan

Cementhaltig puts, som fanns partiellt på fackfyllningarna i södra längans port, har tagits bort (fig. 1). Innan omputsning med lerbruk skedde ilagningar mot de befintliga lerstenarna. Leran är uppgrävd på en åker nordväst om Bondrumsgården, och har samma inslag av skiffer som gårdens ursprungliga lerstenar och puts. Slutligen vittades samtliga av portens fackfyllningar med kalkmjölk. Ingen kalkvattning skedde.

Östra längan

Två stakstin omtäcktes på östra längans södra del: cirka 6 löpmeter på västra takfallet och cirka 4 löpmeter på det östra (fig. 2 och 3). Halmen kom från Polen, men tröskades på platsen i samband med omtäckningen. Bindningen utfördes med pilvidjor mot befintliga läkter, av i huvudsak kluvna granslanor (tretton läktrader på var sida). Rafterna utgjordes av oskalade hasselkäppar. Efter arbetet diagonalskars de nytäckta stina. Ny ryggning av löspressad råghalm lades lades och samtliga ryggrän återanvändes.

Fig. 2. Östra längans västra takfall, efter arbetet.

Fig. 3. Östra längans östra takfall, efter arbetet.

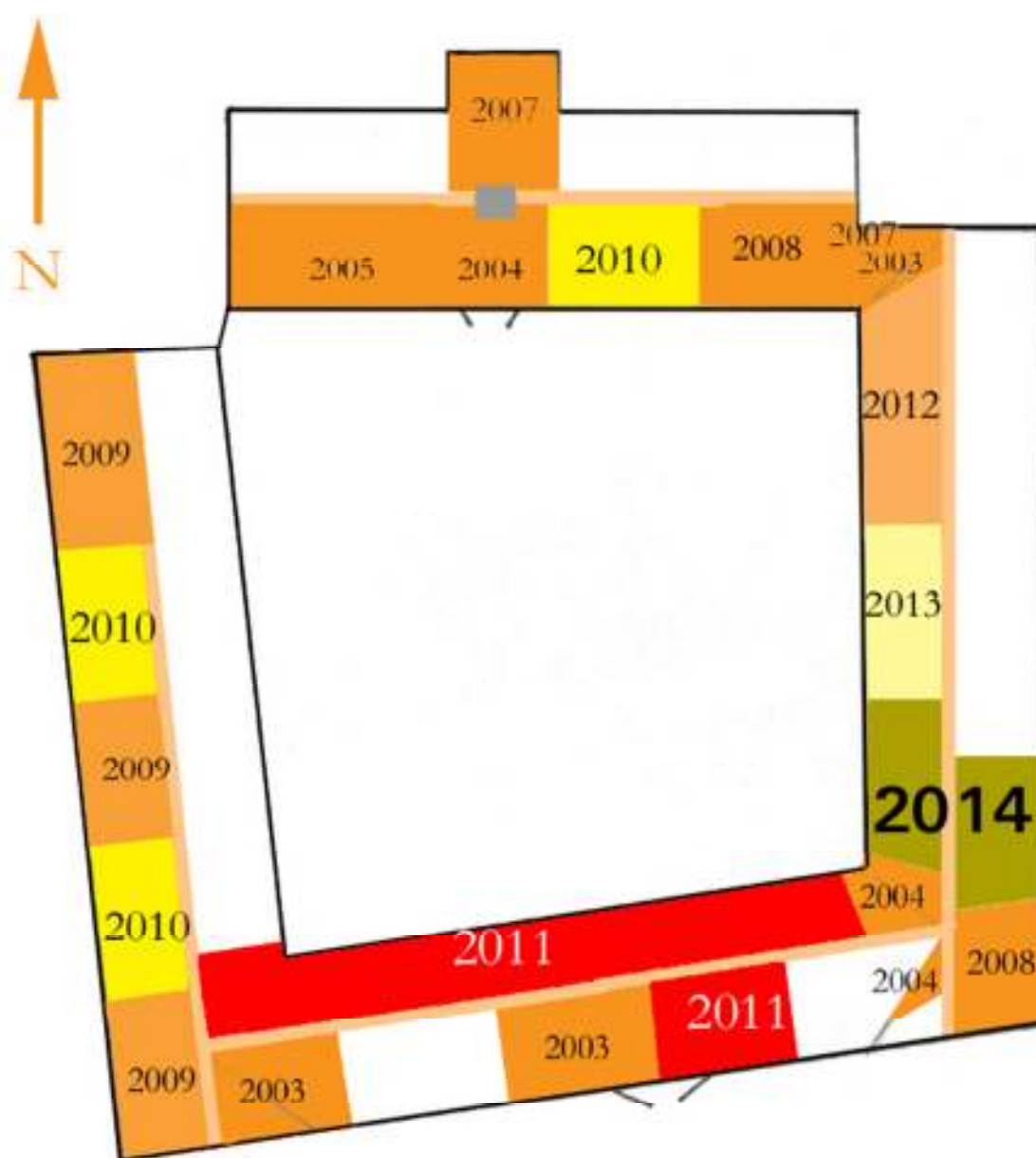

Fig. 4. Plan över omtäckta sten 2003–2014. På 11 år har 70–75% av takmaterialen ersatts.

Västra längan

En ny vattbräda av bandsågad, obehandlad fur monterades under västra längans norra gavelröste (fig. 5). Fästning skedde mot bakomliggande stickbjälke med blanka trådspik. Snedskarvning gjordes på vattbrädans mittparti. En ny trekantig konsol av fur, likt befintliga, monterades längst åt väster.

Ett antal fackfyllningar runt längan vittades med kalkmjölk, företrädesvis de fyllningar som genomgått reparation eller ommurning de senaste två åren.

Fig. 5. Västra längans södra gavel, bytt vattbräda.

Gårdsplanen

På gårdsplanen har en ny brönnljong (brunnssvängel) monterats, då den befintliga uppvisade svåra rötskador och riskerade att falla och skada mangårdsbyggnaden. Nedtagning av befintlig konstruktion skedde – genom kapning – redan under november 2011, i enlighet med bidrags- och tillståndsbeslut daterade 2011-05-04. Nedtagningen filmades av Knadriks Kulturbygg AB.

Nytt timmer av ek anskaffades vid samma tillfälle (2011), från en ekskog i Onslunda, cirka 7 kilometer från Bondrumsgården. Inför torkningen av ektimret skedde fullständig barkning, varefter materialet lades på pall på Bondrumsgården. Torktiden uppgick till lite över 2 år.

Uppsättning av ny ekstolpe skedde på samma plats där den tidigare stolpen stod, efter att den resterande delen dragits upp (även den tidigare stolpen var av ek). Hålets djup var cirka 1 meter. Ny stolpe kilades fast med sten. Fig. 6–8.

Avvikelser från handlingarna

I samband med resandet av brönnljongen visade det sig att befintliga järndetaljer till klykan var i så pass dåligt skick att de inte gick att använda. Därför kunde heller inte hävarmen återmonteras. Beslöts att järndetaljerna nytillverkas med originaldelarna som mall, därefter monteras hävarmen. Detta utförs under 2015.

Fig. 6. Förberedelser inför uppresning av brönnljongens stolpe. Notera den upptagna trästumpen från den tidigare stolpen.

Fig. 7. Brönnljongens stolpe under uppresning.

Fig. 8. Brännljongens stolpe på plats.

Kulturhistorisk bedömning av utförda arbeten

Arbetena är väl utförda i enlighet med Länsstyrelsens tillståndsbeslut. Byggnadens kulturhistoriska värden bedöms inte ha minskat genom årets åtgärder.

Iakttagelser under arbetet

Inga speciella iakttagelser har gjorts.

Övriga handlingar med relevans för arbetet

- 2011-05-04 Länsstyrelsens tillståndsbeslut gällande nedtagning av brönnljong
- 2011-05-04 Länsstyrelsens bidrag till nedmontering av brönnljong
- 2011-10-15 Föreningens bidragsansökan gällande 2012–2014
- 2012-02-10 Länsstyrelsens remiss
- 2012-02-27 Regionmuseets yttrande
- 2012-03-28 Länsstyrelsens tillståndsbeslut
- 2012-03-28 Länsstyrelsens bidragsbeslut
- 2014-11-13 Slutbesiktningsprotokoll

Kristianstad 2014-12-02

Jimmy Jublin Alfberg

Regionmuseets E-rapportserie 2014

Kulturmiljö

1. Baldringe kyrka – utvändig renovering, Baldringe sn, AM, Maria Sträng, 2013
2. Pynten i Vattenriket, Kristianstad sn, BD, Jimmy Juhlin Alftberg och Helene Stalin Åkesson, 2013–2014
3. Barkåkra kyrkogård, Barkåkra sn, VP, Åsa Jakobsson och Maria Sträng, 2013
4. Södra Sandby kyrka – medeltida träskulpturer, Södra Sandby sn, AM, Maria Sträng, 2013
5. St Petri kyrka – ombyggnad av värme- och ventilationssystem, Klippans sn, AM, Åsa Eriksson Green, 2013
6. Långalts myr – markanvändning och historia, Örkelljunga och Skånes Fagerhult sn, DK, Cissela Olsson, 2013
7. Östra Karaby kyrka – utvändig renovering, Östra Karaby sn, AM, Kerstin Börjesson, 2013
8. Dalby kyrka, 9 ½ sekler av förändring, byggnadsarkeologiska iakttagelser vid utvändig renovering, Dalby sn, BAD Petter Jansson, 2012
9. Norra kyrkogården i Lund, Lunds stad, VP och bilaga med kvartersbeskrivning, Kerstin Börjesson, Åsa Jakobsson och Anna Rabow, 2013
10. Buxbom, Handbok om buxbom på begravningsplatser i Skåne och Blekinge, PJ, Cissela Olsson och Anna Rabow, 2014
11. Dörrar och portar på uthus – kurs inom landsbygdsprogrammet, Helena Rosenberg, 2013
12. Kvistofta församlings kyrkor – utrustning för värmesystem, Bårslövs sn, Fjärestad sn, Glumslöv sn och Kvistofta sn, AM, Maria Sträng, 2014
13. Östra kyrkogården i Lund, Lunds stad, VP, Kerstin Börjesson, Åsa Jakobsson och Anna Rabow, 2014
14. Gundrastorp – Ekholmens dammverk, Vittsjö sn, AM, Helena Rosenberg, 2013–14
15. Bäckaskog slott 2014, Kiaby sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2013–14
16. Krubbemölla – omläggning av stråtak, Vitaby sn, AM, Emelie Petersson, 2014
17. Glimmebodagården – vårdåtgärder 2014, Brösarp sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2014
18. Brönnestad kyrkogård, Brönnestad sn, VP, Åsa Eriksson Green, Åsa Jakobsson och Emelie Petersson, 2013
19. Sankt Nicolai kyrka – tillbyggnad vindfång, Trelleborgs sn, AM, Kerstin Börjesson, 2013
20. Ignaberga kyrka – invändig renovering, Ignaberga sn, AM, Åsa Eriksson Green, 2012
21. Tomelilla Byagård – Vård- och underhållsplan, Tryde sn, VP, Jimmy Juhlin Alftberg och Lars Buhrgard, 2014
22. Heliga Trefaldighetskyrkans kyrkogård, Kristianstad sn, VP, Åsa Eriksson Green, Åsa Jakobsson, Boel Nordgren och Cissela Olsson, 2013
23. Vallkärra kyrkogård, Vallkärra sn, VP, Åsa Jakobsson, Anna Rabow och Carin Strümpel-Alftén, 2014
24. Kåseholm. Natur- och kulturvärden – en översikt, Tryde sn, DK, Cissela Olsson, 2014.
25. Skurups kyrka, kalkmålningar i kor och absid, Skurups sn, AM, Petter Jansson och Linn Ljunggren, 2014
26. Hassle Bösarps kyrka – utvändig renovering, Hassle Bösarp sn, AM, Anna Rabow, 2014
27. Burlövs gamla prästgård – putslagning, Burlöv sn, AM, Anna Rabow, 2014
28. Skiffertak på Klippans bruk, Klippans sn, AM, Helene Stalin Åkesson och Linn Ljunggren, 2014
29. Fastighetsvillan Pålsjö kyrkogård, Helsingborgs sn, AM, Helene Stalin Åkesson, 2014
30. Glimmebodagården – golvundersökning 2014, Brösarp sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2014
31. Holmby kyrka – utvändig renovering, Holmby sn, AM, Maria Sträng och Linn Ljunggren, 2014
32. Ballingstorp och Per-Ols – diverse arbeten 2014, Kviinge sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2014
33. Nosaby kyrka – invändig renovering, Nosaby sn, AM, Åsa Eriksson Green, 2013
34. Ekeby kyrka – ramp och innerfönster, Ekeby sn, AM, Petter Jansson och Linn Ljunggren, 2014
35. Djurröds kyrka – konservering av altarpopsats och predikstol, Djurröds sn, AM, Petter Jansson och Linn Ljunggren, 2014
36. Särslövs kyrka – renovering torn, tak, fasader, Särslövs sn, AM, Kerstin Börjesson, 2014
37. Hammarlövs kyrka – invändig renovering, Hammarlövs sn, AM, Petter Jansson, 2014
38. Hakarp 2:10 – åtgärder på ekonomibygnad, Bräkne Hoby sn, AM, Emelie Petersson, 2014
39. Renovering av gravplats, Gamla kyrkogården, Kristianstad stad, AM, Åsa Eriksson Green, 2013
40. Agusastugan 2014, Andrarum sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2014
41. Örumshuset – uppmurning av skorsten, Hörup sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2014
42. Eslövs kyrka – utvändig renovering, Eslövs sn, AM, Petter Jansson, Linn Ljunggren, 2014
43. Vittskövle slott 2014, Vittskövle sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2014
44. Häglinge kyrka – mögelsanering, etapp I, Häglinge sn, AM, Petter Jansson och Linn Ljunggren, 2014
45. Silvåkra kyrka – nytt styr- och reglersystem för värme, Silvåkra sn, AM, Petter Jansson och Linn Ljunggren, 2014
46. Sankt Peters klostrets kyrkogård, Lunds stad, VP, Kerstin Börjesson, Åsa Jakobsson och Anna Rabow, 2014
47. Norra Grönby mölla – vingar på plats, Grönby sn, AM, Helene Stalin Åkesson, 2014

48. Hammarlunda mölla – ny segelbana, Hammarlunda sn, AM, Helene Stalin Åkesson, 2014
49. Övraby mölla – bockhuvudplanka och vridkrans, Övraby sn, AM, Helene Stalin Åkesson, 2014
50. Starby kyrka – tak, mur och klockbocken, Starby sn, AM, Petter Jansson och Linn Ljunggren, 2013
51. Västerstad kyrka – brandlarm, Västerstad sn, AM, Petter Jansson och Linn Ljunggren, 2014
52. Långaröd kyrka – brandlarm, Långaröd sn, AM, Petter Jansson och Linn Ljunggren, 2014
53. Uppåkra kyrka – sanering under bänkkvarter, Uppåkra sn, AM, Petter Jansson, 2014
54. Västra Broby kyrka – utvändig renovering, Västra Broby sn, AM, Anna Rabow, 2014
55. Östra Sallerup kyrka – Brandlarm, Östra Sallerup sn, AM, Petter Jansson och Linn Ljunggren, 2014
56. Östraby kyrka – Brandlarm, Östraby sn, AM, Petter Jansson och Linn Ljunggren, 2014
57. Bondrumsgården 2014, Fågeltofta sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2014

Förkortningar: AF- antikvarisk förundersökning AK- antikvarisk kontroll AM- antikvarisk medverkan AU- arkeologisk utredning DK- dokumentation, övrigt FU- arkeologisk förundersökning KA- kulturhistorisk analys MD- murverksdokumentation OU- osteologisk undersökning PJ- projektrapport VP- vårdplan UN- arkeologisk undersökning BD- byggnadsdokumentation BAD- byggn-ark-dokumentation BMU- byggnadsminnesutredning
---

